

Vad tror vi på?

Bara i dagens tidning: om en stor fyradagarsmanifestation på Sollen-tunamässan, "Peace in Mind", där man bl.a. får lära sig det senaste om healing, gå på workshop i irisdiagnostik och studera sin aura. Om "tjemässan" på Rågsveds ungdomsgård, där man naturligtvis också tillhandahåller en spågumma

...

Hur omfattande har tron på alla- handa paranormaliteter egentligen hunnit bli, och har den ökat på se- nare år? Har den också blivit ersättning för traditionell kristen tro? (Och hur omfattande är förresten den idag?) Handlar det framför allt om ett ungdomsfenomen?

Dessa och liknande frågor be- handlas i en nyutkommen bok, En skola - flera världar (175 sid.) av Ulf Sjödin, som är knuten till Insti- tutionen för religionssociologi vid Uppsala Universitet. Boken, som i första hand riktar sig till gymnasie- skolans lärare, har mycket att ge alla vetgiriga på området. Resulta- tet av tre undersökningar presente- ras i överskådlig tabellform: en intervjuundersökning bland vuxna (16-74 år) utförd av IMU-Testolo- gen i maj -94, en enkät (gjord -94) bland gymnasieelever både på teoretiska och yrkesförberedande program och en undersökning bland lärare i religionskunskap från hösten -92, alla tre med represen- tativa urval.

Bokens titel syftar på de olika världar som återfinns i skolan: lärarvärlden, teorielevers värld, yrkeslevers värld etc. Elevernas synpunkter berör vida områden: fritid, framtid, miljö, moral, reli- gion, "livsfrågor". Också en del av

de värderingsförändringar som skett de senaste decennierna redo- visas.

I IMU-undersökningen inter- vjuades i maj -94 511 vuxna sven- skar (ålder 16-74) vid personliga besök. På frågan om det finns "**utomjordiska**" varelser som **ibland besöker jorden** tog 48% helt avstånd, 7% instämde helt, 17% delvis, 24% tog delvis av- stånd. Män, äldre och personer med mer än grundskoleutbildning tog avstånd i något högre grad. Ålderskillnaderna blir mycket tydliga om ungdomsgruppen 16-18 år plockas ut. I den instämmer 38% och endast 26% tar helt av- stånd. Skulle samma mätning om 30 år ge liknande resultat?

En fråga behandlade ett spiritist- tiskt ämne: "**Är det möjligt att få kontakt med avlidna personer?**" En tredjedel tror det, en tredjedel är tveksam och en tredjedel tror det inte alls, men kvinnor bejakar frågan dubbelt så ofta. Också här har åldern stor betydelse. Varannan i yngsta åldersgruppen tror, men bara var femte i den äldsta. Ut- bildningsgraden saknar betydelse.

"**Man kan få 'varsel' om det som kommer att hända**" anser drygt hälften av vuxna svenskar. Bara var femte tar helt avstånd. Utbildningen tycks inte heller här ha haft någon inverkan, däremot den samlade livserfarenheten. I gruppen 60-74 år tar 32% helt av- stånd, mot 15% bland 16-29- åringarna.

Sammanfattningsvis är det än- då könstillhörigheten som spelar störst roll. Utbildningen och bo-

stadsortens storlek tycks nästan sakna betydelse. Visserligen finns ibland ett tydligt samband mellan stigande ålder och minskande tro på det paranormala, men något ungdomsfenomen är det inte fråga om. Tron på det paranormala är utbredd.

Om vi övergår till tro i mer tradi- tionell mening visar IMU-undersökningen att 16% av alla vuxna tror att **det finns en personlig gud**, men hela 42% anser att **det finns "något slags ande eller livs- kraft"**. Ateister anser sig 16% vara. Kyrkans grepp tycks alltså ha ersatts av någon sorts mycket ut- bredd privat religiositet, kanske med frågetecken för hur de tillfrå- gade uppfattat ordet "livskraft". Kvinnor är betydligt mera troende och bland ateisterna återfinns 23% av männen, men bara 10% av kvin- norna.

Hur vanligt är nu Sverige i det här avseendet?

En europeisk studie som genom- fördes 1990, European Values Systems Study, visar en påfallande överensstämmelse när samma fråga där ställdes till svenskar. Men studien visar också att Sverige jämfört med övriga Europa är ett ovanligt sekulariserat land.

När det gäller frågan hur man ka- rakteriserar sig själv under begrep- pet "religiös" visar sig utbildnings- graden ha en, kanske oväntad, be- tydelse: låg utbildning hör ihop med lågt intresse för religiösa frå- gor och andelen "bekännande kristna" ökar med ökande utbild- ning.

Till den traditionella religionens frågor hör också **tron på ett liv efter döden**. Tror gör 45%, 43% tror inte. (En undersökning från 1986, Livsåskådningar i Sverige, råkade resultera i precis samma procentsats troende.) Intressant är kanske att med stigande ålder minskar en sådan tro. Dubbelt så stor andel kvinnor tror på den hinders tillvaron.

Den jämförelse som hittills gjorts mellan unga och vuxna har alltså grundats på IMU-undersökningens åldersfördelning, 16-74 år. Nu ska vi göra några jämförelser med resultaten från den stora gymnasieenkäten (till 1488 elever) och i några fall, enkäten till 186 religionskunskapslärare.

- *UFO*: 17% av gymnasisterna, 7% av de vuxna och 1% av lärarna (båda kvinnor) instämmer helt i påståendet att sådana existerar (26, 48 och 68% tar helt avstånd).

- *Kontakt med avlidna*: En lika stor andel gymnasieungdomar som vuxna, en tredjedel, tror på möjligheten.

- *Varsel*: Varannan - ungdom, vuxen eller religionslärare - tror på förebud eller föränningar om framtida händelser. (Formuleras frågan som "Tror du att människan kan ha 'övernaturliga' upplevelser, som t.ex. sanndrömmar och varsel?" instämmer så många som 83% av vuxna och 75% av gymnasisterna.)

- *Astrologi*: Lärare och elever skiljer sig markant. Endast 1% av lärarna mot 5% av eleverna tror fullt och fast på att "den stjärnbild man föds under påverkar hur ens liv blir". (74 resp 47% tar helt avstånd.)

- *Gengångare, spöken*: 63% av lärarna tar helt avstånd mot bara 38% av eleverna.

- *"Synska" personer*: 33% av lärarna och 20% av eleverna tar helt avstånd från möjligheten att sådana finns.

Har tron på det paranormala ökat eller minskat på senare år? Två av frågorna till vuxna och gymnasieelever 1994 ingick också i en undersökning som veckotidningen Allers genomförde 1978 och 1980.

- Om sanndrömmar och varsel: 25% av 751 tillfrågade vuxna år 1978 svarade nej, mot 13% (N=511) år 1994. Även svaret "Ja, kanske" visade en markant ökning.

- Om kontakt med avlidna: "Ja, absolut" svarade 4% av 502 tillfrågade vuxna 1980 på frågan om man trodde detta vara möjligt. Svartalernativet valdes av 7% 1994.

Det kan alltså ha skett en ökning av tron på åtminstone vissa paranormala fenomen på senare år. Ulf Sjödin drar slutsatsen att det marginella intresse som i dag visas den institutionella religionen, kristendomen, ingalunda motsvaras av ett religiöst ointresse överhuvudtaget. Tron på det paranormala är utbredd.

Elevenkäten 1994 omfattade en lång rad aktuella värderingsfrågor som t.ex. synen på utlänningar, förtroende för samhällsinstitutioner och inställningen i olika moralfrågor. Eftersom ett antal frågor var identiska med dem som ställdes i en stor undersökning 1971, Gymnasieeleven och livsfrågorna, har intressanta jämförelser även där kunnat göras mellan då och nu. Vissa förändringar är mycket tydliga.

Boken är lättläst och rekommenderas. Förlaget heter Plus Ultra och nås på tel. 046 - 13 62 80. Postadressen är Hövdingavägen 5, 224 75 LUND.

Rune Lindkvist